

Онлайн - екомандрівка
«Стежками Уманської Софіївки»
(до Дня пам'яток історії та культури в Україні)

Міжнародний день пам'яток і визначних місць започаткований в липні 1983 р. Асамблеєю Міжнародної ради з питань охорони пам'ятників і визначних місць (International Council on Monuments and Sites; ICOMOS), створеної при ЮНЕСКО. Відзначається з 18 квітня 1984 р.

В Україні цей день називається «День пам'яток історії та культури» і встановлений згідно з Указом Президента від 23 серпня 1999 р.- відзначається щороку 18 квітня. Саме культурна спадщина народу є тим минулим, без якого немає майбутнього

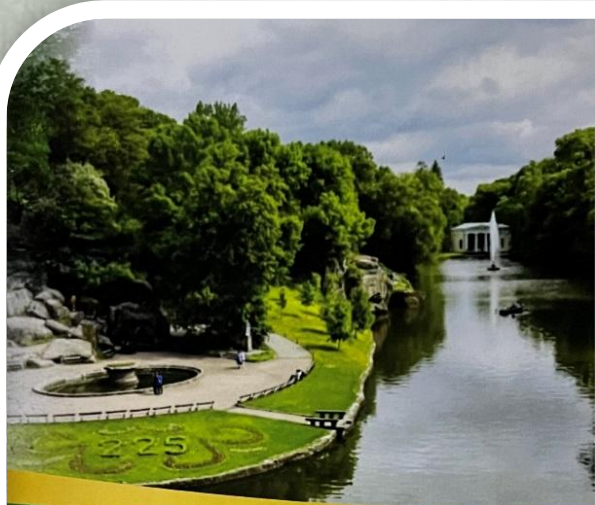
ICOMOS

international council on monuments and sites

UNITED NATIONS

Educational, Scientific, Cultural Organization

Умань. Софіївка

(історичний опис)

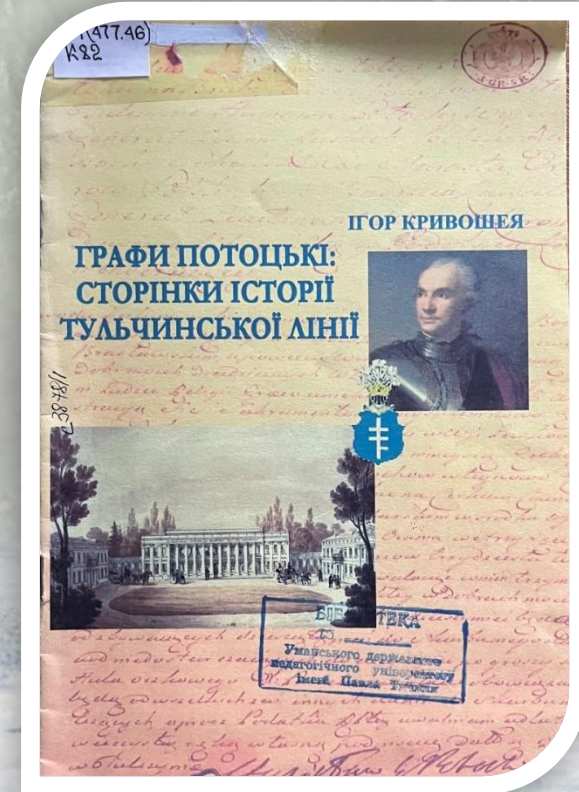
Історичний опис Умані та Софіївки
(Царициного саду) / [голов. ред. Павло
Ямчук]. - Умань : Візаві, 2021. - 51, [1] с.,
[2] вкл. арк. фотоіл. : фотоіл., портр.

Україна – держава з багатовіковою історією та культурою. У кожному регіоні є свої визначні пам'ятки – перлини української землі. Це справжній скарб, наша гордість і надбання

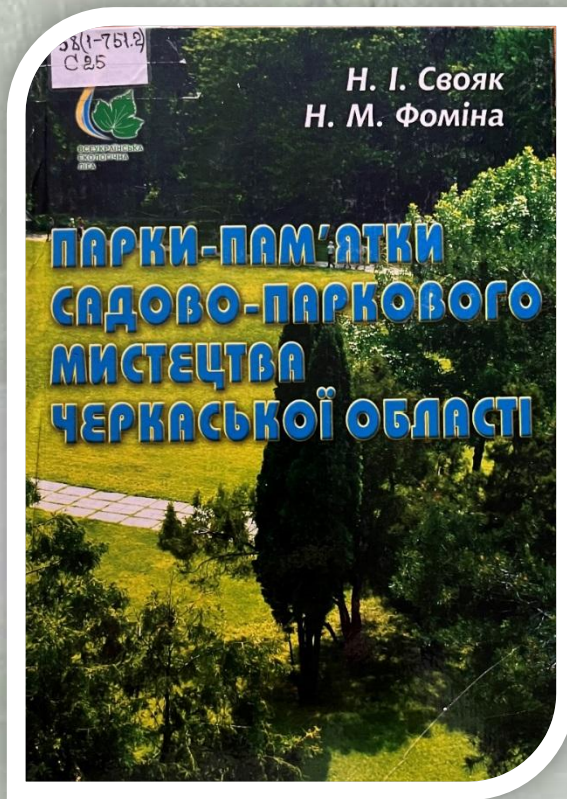
У старовинному українському місті Умань є мальовничий куточок, який називають дивом та перлиною України - це Національний дендрологічний парк «Софіївка» Національної академії наук України, який є шедевром світового садово-паркового мистецтва кінця XVIII - початку XIX століть. Це зразок пейзажного паркового мистецтва - композиції води, землі, каменів, рослин, архітектурних споруд і скульптур. Площа парку сягає 180 гектарів. Тут кожен має можливість поринути у казковий світ природи, краси і кохання

Парк «Софіївка» заснований у 1796 році власником міста Умані, руським воєводою Станіславом Щесним Потоцьким та названий на честь його дружини Софії Вітг-Потоцької, і подарований їй до дня іменин в травні 1802 року

Парк був закладений на пустирі західної околиці Умані, в безлісій місцевості, розділеній річкою Кам'янкою на дві частини з кам'яними глинами, що виходять з-під землі. Для декорування були використані місцеві і завезені здалека екзотичні дерева та чагарники

Кривошея, І. І. Графи Потоцькі: сторінки історії тутьчинської лінії : [давня історія, герб і перші маєтки Потоцьких на Уманщині] / Ігор Кривошея. - Умань : Софія, 2006. - 20 с. : фотоіл. - Бібліогр.: с. 20.

Автором топографічного і архітектурного проекту, а також керівником усіх робіт з будівництва «Софіївки» був талановитий польський військовий інженер Людвиг Метцель, який зумів на полотно природи і людської праці покласти образи безсмертних героїв Гомерівської «Одисеї» та «Іліади»

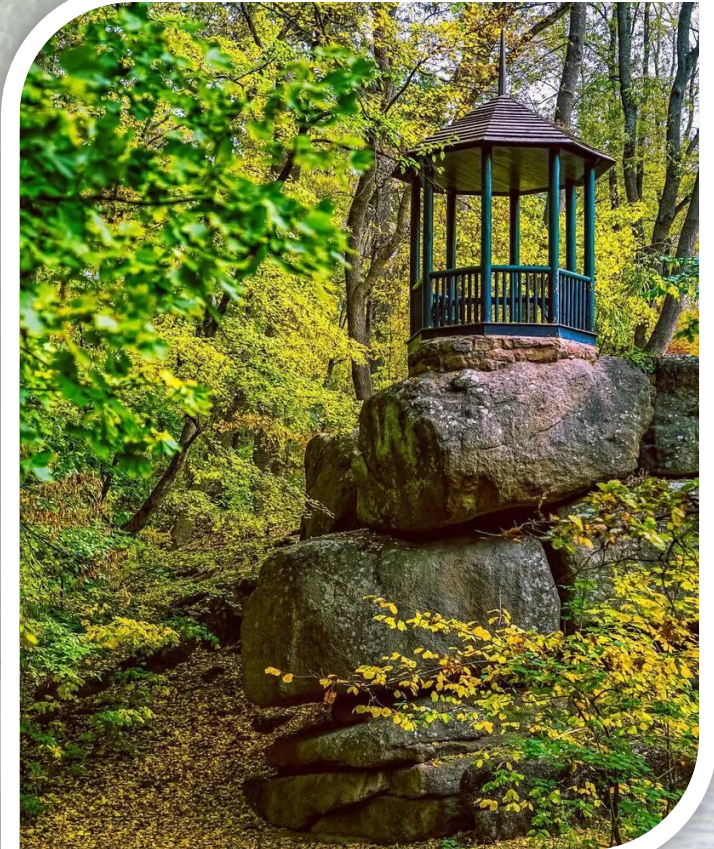

Свояк, Н. І. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Черкаської області : [історія створення парків-пам'яток садово-паркового мистецтва, їх характеристика] / Н. І. Свояк, Н. М. Фоміна ; [авт. фото: О. Алексєєв, Ю. Бардаш, Т. Білих, Ф. Гонца [та ін.]. - Черкаси : Вертикаль, 2012. - 191, [1] с., [14] вкл. арк. фотоіл. : іл. - Бібліогр.: с. 188-190.

Перед головним входом нас зустрічають мальовничі ворота, колись названі «золотими», ймовірно, через позолочені квіти, що вінчають огорожу

За воротами починається надзвичайно гарна, широка каштанова алея. Справа ледь чутно журчить Кам'янка, пробиваючись між сірими кам'яними глинами. Далі видніється Скеля Даури (Тарпейська скеля) увінчана дерев'яною альтанкою. Альтанка має легку конструкцію і ніби завершує скелю, вдало вписуючись в навколишній пейзаж. Зі скелею пов'язана легенда часів Стародавнього Риму. Вона носить ім'я Тарпеї, жінки, яка зрадила римлян і відчинила ворота фортеці ворогам. Її скинули зі стіни, яку назвали Тарпейською

**Павільйон Флори замикає Головну алею Софіївки.
Павільйон присвячений Флорі -
богині весни і пов'язаному з нею пробудженню життя. За
легендою Флора, яку наздогнав і підкорив бог західного
вітру Зефір, - німфа землі Хлорида, з вуст якої злітають
квіти**

**Венеціанський місток, що спирається на пілони з граніту,
обгороджений товстими чавунними кованими
ланцюгами, перекинута праворуч від павільйону Флори
через русло Кам'янки. Його призначення - забезпечити
шлях через річку для каретних прогулянок навколо
Іонічного моря**

Китайська альтанка розташована на лівому березі Іонічного ставка. Вона повністю виготовлена з дерева, в східному стилі і пофарбована в різні кольори. Поруч росте 400-річний дуб, під яким по легендам зустрічалися ватажки українського повстання 1768 року Максим Залізняка та Іван Гонта

Фонтан «Змія», мабуть, найвпізнаваніша пам'ятка «Софіївки». Він розташований по центру нижнього ставка, названого Іонічним морем. Скульптура у вигляді змії з піднятою головою вивергає струмінь води заввишки до 16 метрів, працюючи при цьому без насосів

Велика гранітна брила, вагою понад 300 тонн, зависла без опори і утримується лише на трьох точках. Надійність цієї споруди перевірила сама природа. У 1838, 1976, 1986 роках, коли в Умані траплялися значної сили землетруси, грот залишився неушкодженим, його називають «Гротом страху та сумніву»

Долина Велетнів являє собою насип з величезних валунів, розташованих хаотично. Між ними заховані стежки і печери, але найпрекрасніший скарб локації – штучний водоспад, що стікає по камінню неймовірних розмірів

С. В. Совгіра

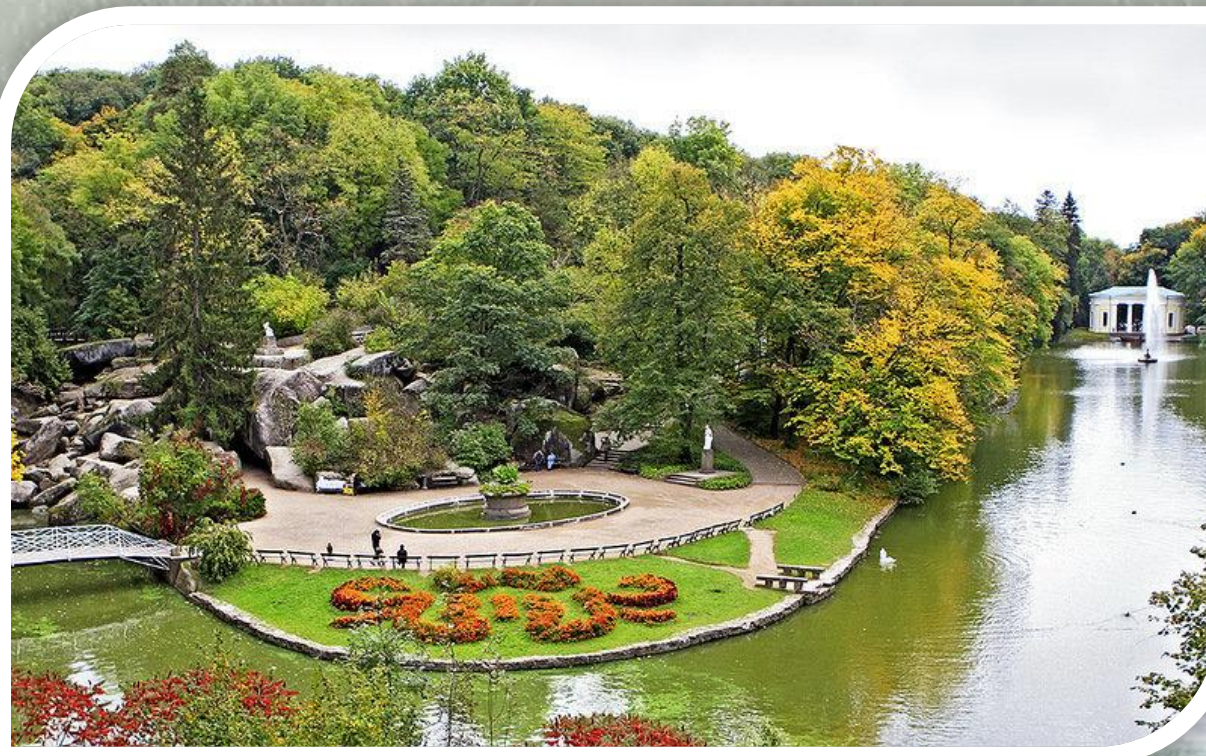
ЗАПОВІДНА СПРАВА

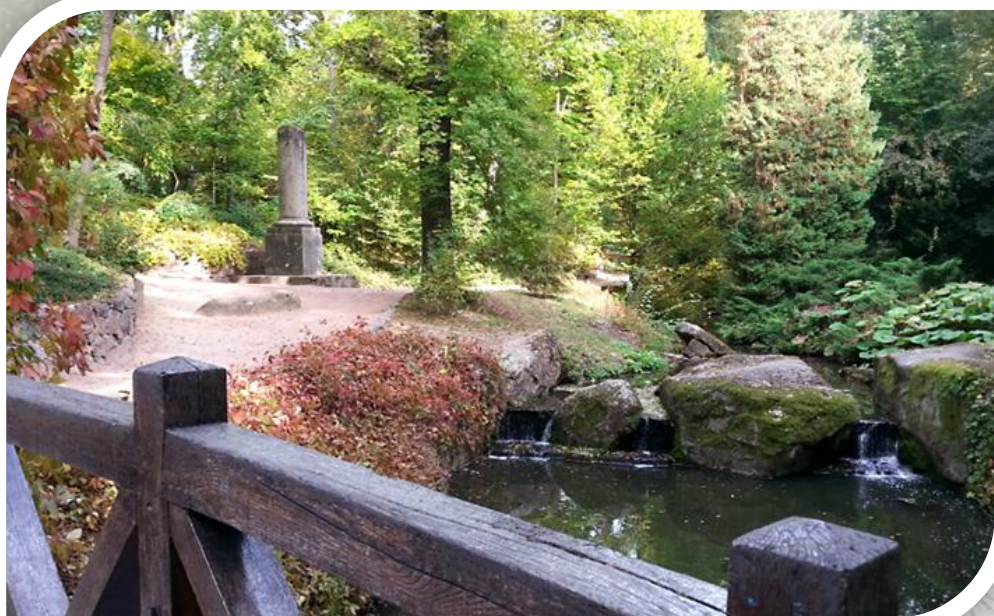
Навчальний посібник

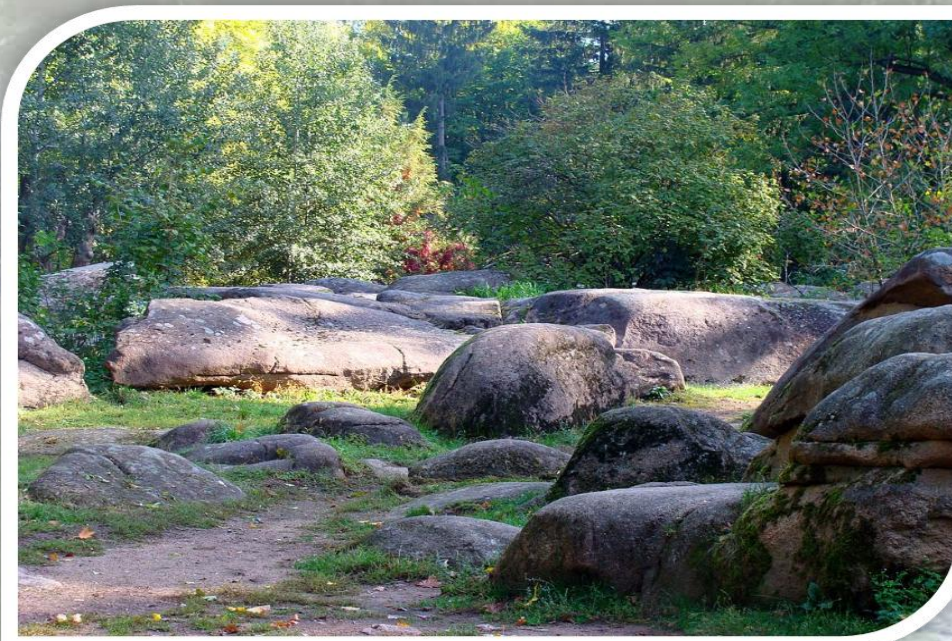
Совгіра, С. В. Заповідна справа : навч. посіб. / С. В. Совгіра ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. - Умань : Візаві, 2023. - 289, [1] с. : табл. - Бібліогр.: с. 282-289.

Площа Зборів прикрашена лавочками, квітами і статуями. По центру знаходиться басейн з гранітною вазою, в якому плавають декоративні рибки

Критський лабіринт – нагромадження кам'яних брил поруч з Єлисейськими полями – символ трагічності буття і одночасно символ перемоги над неминучістю, який створений за мотивами легенди про лабіринт на острові Крит

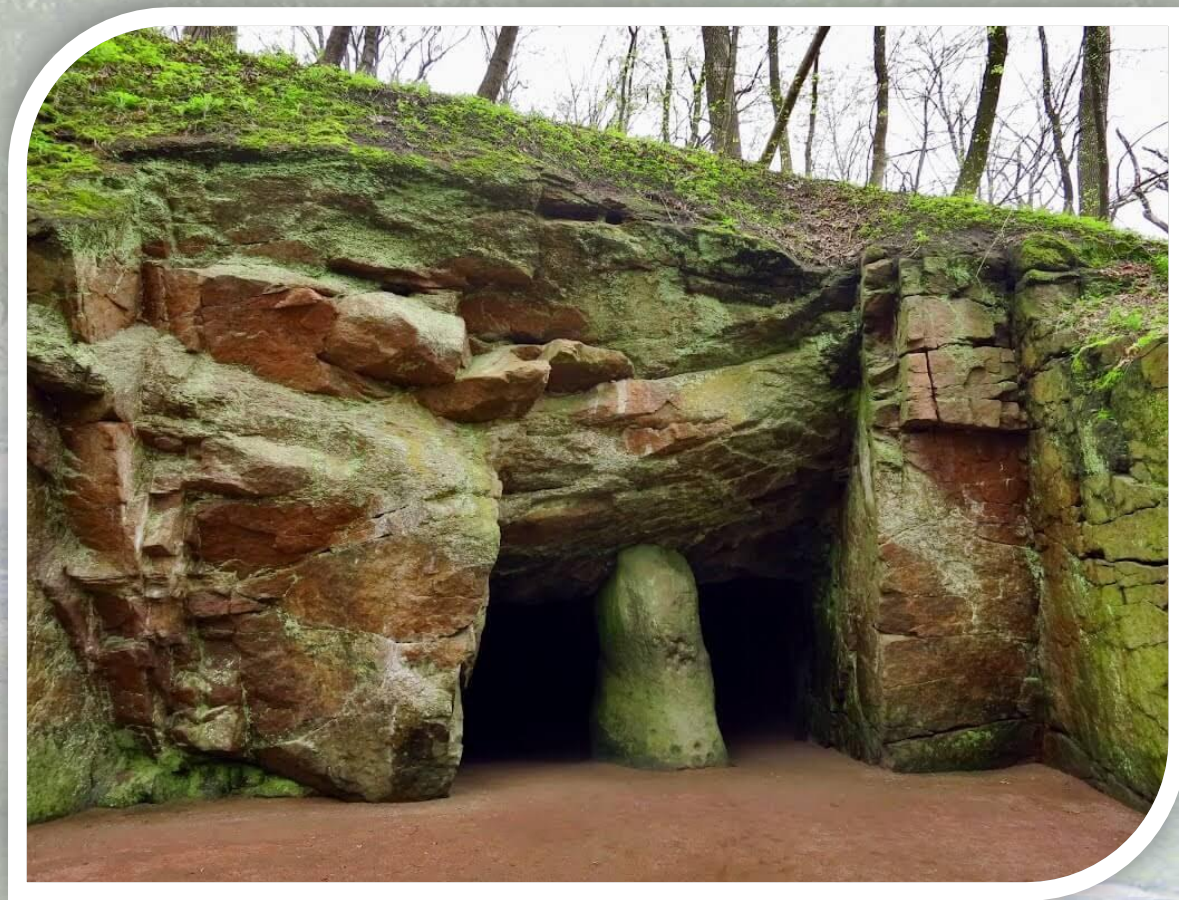

Колона жалю підноситься серед Темпейської долини поруч зі Сплячим левом в тіні гілок. Надламана у вершини вона – символ печалі Станіслава Потоцького про тих близьких, що пішли в інший світ

Грот Каліпсо зараз називають Громовим або Левовим. Цей грот був висічений у природній скелі і має два входи, розділених гранітною плитою. На стінах привертає увагу надпис польською, яка перекладається:

«Залиш тут пам'ять про нещастя і приймай щастя віще, а якщо ти щасливий, то будь ще щасливішим»

Фазанник був побудований з дубових колон та інкрустований корою. Стара будівля була зруйнована під час повені в 1980 році. Споруда, яку можуть побачити туристи, створена за старими кресленнями і документами, повністю нова

Грот Фетіди розташований під мостом нижче Верхнього озера. На вході в грот вестибюль, створений за допомогою чотирьох колон, які тримають на собі гранітну плиту і вітражне вікно. Під водоспадом між колонами розташована статуя Венери Медицейської

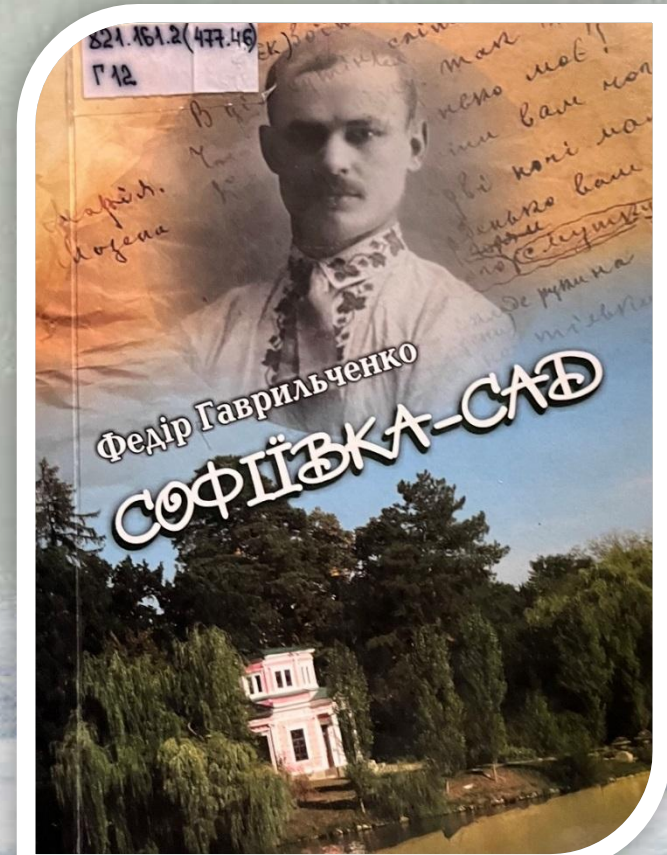

Окремо відзначимо надзвичайну прогулянку підземною річкою Ахеронт. Це найоригінальніша розвага в Софіївському парку – більше ніде в Україні такого не знайти. Прогулянка на човні по темному тунелю від Верхнього озера до Ахеронтійського озера

Найбільш романтичним закутком парку можна назвати затишний «Острів кохання», що розмістився на Верхньому озері, який присвячений коханню - найчарівнішому почуттю. Єдиний об'єкт, розташований на острові - Рожевий Павільйон, побудований в стилі епохи Відродження. За повір'ям, пара, яка відвідає це місце, збереже своє кохання назавжди

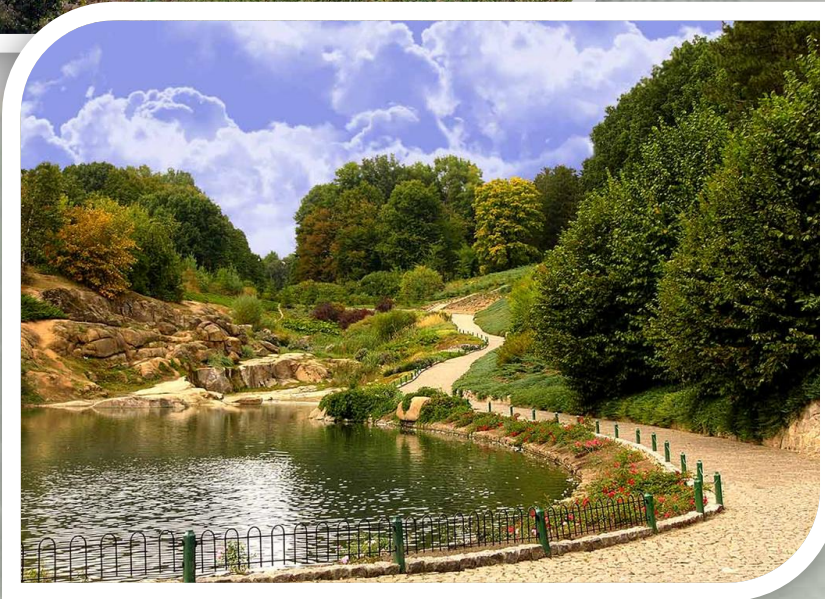
Гаврильченко, Ф. П. Софіївка-Сад / Федір Гаврильченко ; [уклад., авт. передмови і ред. Володимир Поліщук]. - Черкаси : Чабаненко Ю., 2016. - 473, [1] с. : фотоіл., портр. - Книга з дарчим написом правнучки автора (461008).

Партерний амфітеатр - частина парку не схожа на всі інші, тут немає жодних ознак античності. Софії подобався Версальський парк, і вона хотіла хоча б куточок відтворити його в своєму парку

Так і виник партерний амфітеатр у регулярному стилі: на пагорбі «виросли» три великі ромби із правильно підстрижених газонів. На вершечку пагорба стоять будівля колишнього дому, де селилися гості Потоцьких, та оранжереї, внизу завершує картину тендітний фонтан Семиструм'янь. Амфітеатр цікаво розглядати як з нижньої точки, від фонтану, так і зверху, і збоку. І кожного разу відкривається інша картинка

Нині «Софіївка» - найбільший центр з інтродукції та акліматизації рослин Правобережного лісостепу України, де нараховується понад 3 тисячі таксонів різноманітних рослин. Як науково-дослідний інститут НАН України, «Софіївка» здійснює фундаментальні та прикладні наукові дослідження з актуальних напрямів біологічної науки з метою одержання нових наукових знань та їх використання для практичних цілей. Саме завдяки праці науковців «Софіївка» як інститут має визнання в наукових колах світу, що підтверджується міжнародними відзнаками та дипломами

**В 1995 році «Софіївка»
за результатами Міжнародного конкурсу
Європа Ностра (Europa Nostra)
колектив парку отримав всі відзнаки: медаль, диплом і
барельєфний знак за роботу з відновлення його після
стихійного лиха 1980 року, а також за збереження
пам'яток історії та культури.**

**У 2007 році «Софіївку» визнано одним із
Семи чудес України**

Косенко, І. С. Дендрологічний парк Софіївка = Dendrological park Sofiyivka :
[монографія] / І. С. Косенко ; [пер. Т. Г. Сухомейло ; відповідальна за макет Т. О. Костик ;
комп'ютерна верстка: С. Ю. Бондар] ; НАН України. - Умань : Пронікс, [2002]. - 230, [2] с. :
кольор. фотоіл. - Текст: укр. та англ. мовами.

**Легенда уманська - Софіївка свята,
Графині примха чи творіння Боже?
Іду до тебе в будні і свята,
Хто раз сюди ввійшов, забуть тебе не зможе.**

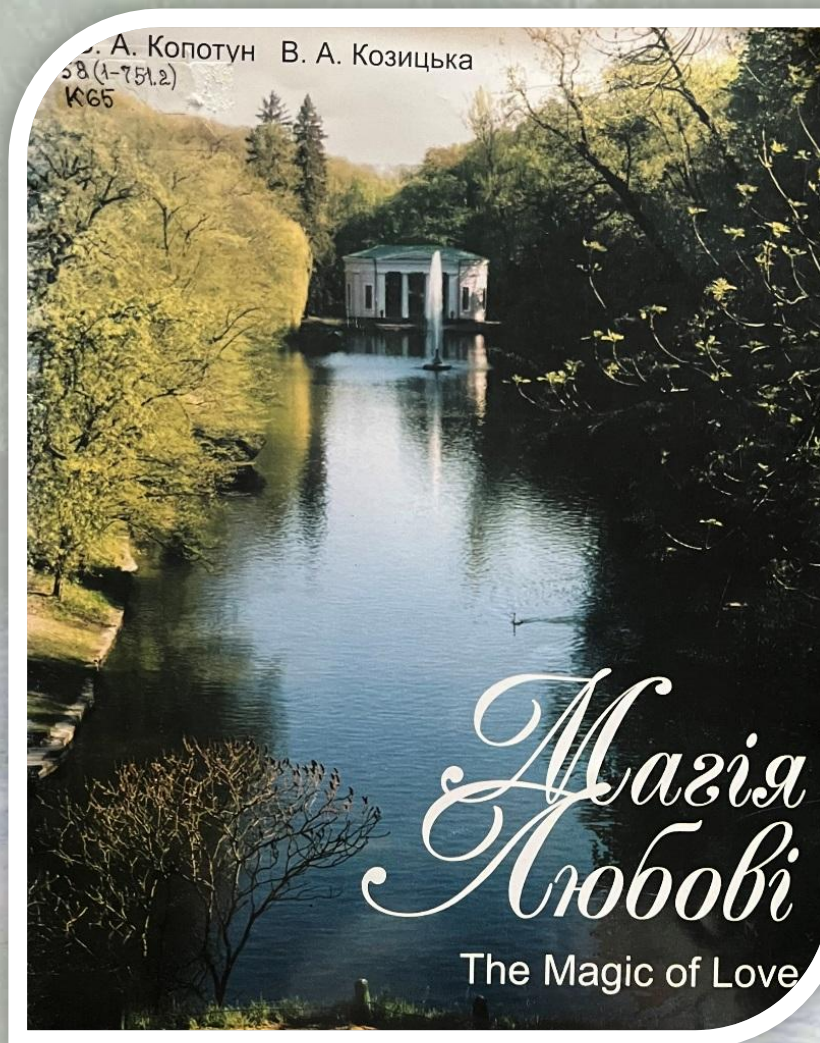
**Пірнаю в тінь струнких твоїх алей
І від захоплення тамую подих,
Черпаю силу, як міфічний той Антей
Від витворів Мистецтва і Природи.**

**Я припадаю до твоїх джерел,
Перед статуями богів благоговію.
Завмер над парком високо орел -
Це дух Потоцького чекає на Софію.**

**Тут оживають міфи і казки
У кожному камені, що розкидав Творець.
З палітри барв найсоковитіші мазки
Вклав у Софіївку закоханий Митець.**

**Прекрасне все: і водоспадів тон,
Й вбрання дерев скорботно-романтичне...
В душі бринить чудесний камертон
І кличе в легендарний світ незвичний.**

Анатолій Кравець

Копотун, В. А. Магія любові = The magis of love /
В. А. Копотун, В. А. Козицька. - Умань : АЛМІ,
2003. - 44 с. - Укр., англ.

**Відділ комплектування та наукової обробки документів бібліотеки
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
запрошує відвідати бібліотеку університету та у затишній атмосфері ознайомитися з
літературою про Перлину Уманського краю**